

COVID-19 Pandemi Sürecinde Hemşirelik Öğrencileri Tarafından Geliştirilen Sağlık Eğitimi Materyallerinin İncelenmesi

Investigation of Health Education Materials Developed by Nursing Students during in the COVID-19 Pandemic

Aslıhan Çatıker¹ Gizem Deniz Bulucu Büyüksoy² Kamuran Özdil³

¹ Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ordu, TÜRKİYE

² Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kırşehir, TÜRKİYE

³ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakım Programı, Nevşehir, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 06/11/2020 Kabul tarihi/ Date of acceptance: 08/12/2020

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Turkey, Published online: 31/12/2020

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, COVID-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencileri tarafından geliştirilen sağlık eğitim materyallerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Çalışmada nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, Türkiye'deki bir üniversitede okuyan hemşirelik öğrencilerinin 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, intörlük-halk sağlığı hemşireliği ve halk sağlığı hemşireliği dersleri kapsamında hazırladıkları toplam 31 eğitim materyali değerlendirilmiştir. Eğitim materyalleri; genel özellikler ve yaratıcılık özellikleri formları çerçevesinde incelenmiştir. Araştırmanın uygulanabilmesi için, kurum izni ve katılımcılardan bireysel online yazılı onam alınmıştır.

Bulgular: Eğitim materyallerinin analizi sonucunda materyallerin 16 tanesinin COVID-19 hakkında genel bilgi ve korunma tedbirleri, 3 tanesinin COVID-19 hastasının evde bakımı hakkında olup diğerlerinin ise COVID-19'da uyku hijyeni, beslenme, korku, ev içi hijyen, evde maske yapımı, dünden bugüne salgınlar ve sağlık çalışanları için koruyucu ekipman kullanımı ile ilgili olduğu görülmüştür. Eğitim materyallerinin 13 tanesi afiş, 8 tanesi broşür, 8 tanesi video, 2 tanesi 3D materyal biçiminde; 28'inin sadece görsel, 3'ünün de hem görsel hem işitsel içeriğe sahip olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Araştırmanın sonucunda hemşirelik öğrencilerinin pandemi gibi olağanüstü bir durumda genel olarak materyal hazırlama tekniklerine uygun ve yaratıcı materyaller hazırladıkları görülmüştür. Bu sonuçlar doğrultusunda; sağlık eğitimi ile ilgili olarak yeni ve farklı yöntemlerin geliştirildiği çalışmaların yapılması önerilir.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik öğrencisi, sağlık eğitimi, COVID-19, pandemi.

ABSTRACT

Objective: This study was performed with the aim of examining health educational materials developed by nursing students during the COVID-19 pandemic.

Methods: Document analysis method, one of the qualitative research designs, was used in the study. In the scope of the research, a total of 31 educational materials prepared by nursing students studying at a university in Turkey in the 2019-2020 academic year spring semester were assessed within the scope of internship-public health nursing and public health nursing lessons. Educational materials were examined within the framework of forms about general and creative features of the material. In order to perform the research, institutional permission and individual online written consent of the participants was obtained.

Results: As a result of analysis of educational materials, 16 were related to general information and protective precautions about COVID-19, 3 were about home care for COVID-19 patients, while the others were about sleep hygiene, nutrition, fear, domestic hygiene and making masks at home, pandemics from past to present and use of protective equipment for health employees in COVID-19. Among the educational materials, 13 were posters, 8 were brochures, 8 were videos, 2 were in the form of 3-D material, 28 only used visual content and 3 used both visual and audio content.

Conclusion: As a result of the research, it was observed that nursing students prepared creative materials with generally suitable material preparation techniques in the extraordinary situation of the pandemic. In line with these results, in this extraordinary period, it is recommended to perform studies developing new and different methods related to health education.

Key words: Nursing students, health education, COVID-19, pandemics.

ORCID IDs of the authors: AÇ:0000-0001-8102-6795; GDBB:0000-0003-2957-2451; KÖ: 0000-0003-0852-7854

Sorumlu yazar/Corresponding author: Öğr. Gör. Dr. Aslıhan Çatıker

Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ordu, TÜRKİYE

e-posta/e-mail: aslicatiker@gmail.com

Atf/Citation: Çatıker A, Bulucu Büyüksöy GD, Özdil K. (2020). COVID-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencileri tarafından geliştirilen sağlık eğitimi materyallerinin incelenmesi. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 3(3), 289-296. DOI: 10.38108/ouhcd.822222

Giriş

Küresel bir halk sağlığı krizine dönüşen COVID-19 pandemisi, dünyada her açıdan öngörülemez zorluklar yaratmıştır. Bu sağlık krizi sadece ön saflardaki sağlık çalışanlarını değil tüm sistemleri, üniversiteleri ve akademik kurumları da etkilemiştir. Ortaya çıkan kaos bütün eğitimcileri, yeni ve yaratıcı öğretim ve öğrenme yolları hakkında düşünmeye itmiştir. Tüm dünyada dersler hızlı bir şekilde, kampüs temelli eğitim platformlarından çevrimiçi eğitim platformlarına taşınmaya başlanmıştır. Salgının başlangıç döneminde, kurumların yeni ve farklı formatlarda eğitim verme endişelerinden daha çok mevcut zorluğun üstesinden gelme düşüncesi üzerine odaklandığı görülmüştür (Barton ve ark., 2020; Dewart ve ark., 2020).

Aynı dönemlerde Türkiye'de de benzeri mücadeleler içerisine girilmiş ve bütün yükseköğretim kurumlarında salgının tehlikeli boyutlara vardığı ve ülkemizde vaka sayılarının artmaya başlamasından hemen sonra, 16 Mart 2020 tarihi itibarı ile eğitime ara verilmiştir. Kısa bir süre sonra ise üniversiteler Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kararı ile faaliyetlerini uzaktan eğitim çalışmaları ile yürütmeye başlamıştır (YÖK, 2020a). Bu süreç hem öğrenciler hem de öğretim elemanları için daha önce yaşanmamış, yeni ve bilinmeyen bir döneme geçiş süreci olmuştur. Bu yeni dönemde, yarıda kalan ders ve ödevlerin etkin biçimde sürdürülmesi ve tamamlanması için çeşitli yol ve yöntemler düşünülmüştür. Pandeminin başladığı dönemde Türkiye'de YÖK kararı ile hemşirelik eğitimi de uzaktan eğitim faaliyetleri ile yürütülmeye başlanmıştır. Bu arada hemşirelik programlarından mezun aşamasında olan öğrencilerin staj/uygulama eğitimleri ise; koruyucu önlemler alınarak yapılabilecek okullar için sağlık birimlerinde; çeşitli nedenlerle sağlık birimlerinde gerçekleştiremeyen okullar için ise, uzaktan öğretim yoluyla, simülasyon eğitimi, proje, vaka analizi vb. faaliyetlerle de tamamlayabilmeleri kararı alınmıştır (YÖK, 2020b). Bu karar, hem teorik hem de uygulamalı eğitimin birlikte verildiği ve eğitimin etkin biçimde sürdürülmesi için birebir insanla etkileşim halinde olunması gereken mesleklerden biri olan hemşireliğin eğitimini önemli derecede etkilenmiştir. Özellikle, COVID-19 pandemisi, sosyal mesafe, izolasyon ve karantina önlemleri ile karşı karşıya olunması ve ön saflarda hemşirelere duyulan ihtiyaç gerçeği arasındaki durum bir çıkmaza girilmesine neden olmuş ve bu ikilem,

hemşirelik öğrencilerinin eğitimine nasıl devam edileceğinin sorgulanmasına yol açmıştır (Dewart ve ark., 2020; Morin, 2020).

Hem dünyada hem de Türkiye'de uzaktan eğitime başladıktan sonra hemşirelik eğitiminin etkin biçimde yürütülebilmesi için uygulanan teknik, yöntem ve düzenlemelerin incelendiği çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin; Kişilerarası Bakım Teorisi ve Üniter Bakım Bilimi gibi çeşitli teorilerin kullanılması, mezuniyet için gerekli doğrudan hasta bakımı temas yüzdelilerinin düşürülmesi, müfredat değişiklik çalışmaları bunlardan bazılarıdır (Christopher ve ark., 2020; Morin, 2020). Halk sağlığı hemşireliği eğitimi açısından da Amerika Birleşik Devletleri Baltimore eyaletinde toplum-akademi iş birliği stratejisi izlenmiş ve böylece hem öğrenciler hem de hizmet verilen topluluk için fayda sağlanmaya çalışılmıştır (Gresh et al., 2020).

Şu anda hemşirelik eğitiminde zorunlu olarak yürütülen uzaktan eğitim süreci önemli zorluklar taşımakla birlikte, inovasyonun ve yaratıcılığın eşlik ettiği yeni öğretim yöntemleri hakkında yukarıdaki tartışmaların başlamasına neden olmuştur. Öte yandan pandemi sürecinde yaşanan deneyimlerin ve öğretim yöntemleri hakkındaki tartışmaların eğitimciler ve öğrencilere faydalı olduğu da bildirilmektedir (Bezerra, 2020). Örneğin yeni dönemde denemek zorunda kalınan farklı eğitim yöntemlerinin; öğrencilerin öz yönetim becerisi kazanması ve aktif olması, yaratıcı fikirler üretmesi ve içinde bulunduğumuz sağlık krizi ile ilgili ev ortamında araştırma yapabilme, dijital içerik üretebilme, hem arkadaşları ile hem de ders yürütücüsü ile online iletişim kurma becerisini geliştirme gibi olumlu etkiler de yaratmış olabilir.

Hemşireler, sağlık eğitimi gerçekleştirebilmek için beceri ve yeteneğe sahip olması gereken mesleklerdendir. Bu kazanımların elde edilmesinde hemşirelik eğitimi çok önemli bir yerde bulunmaktadır. Yapılan bir çalışmada hemşirelerin hasta eğitimi için planlanmış eğitim materyallerini kullanmadığını ve sağlık eğitimini nadiren belgelediği belirtilmiştir (Halse ve ark., 2013). Nitekim Babacan ve Ulupınar-Alıcı'nın (2008) çalışmasında da hemşirelerin %53.5'i, temel hemşirelik eğitimi sırasında öğrencilerin hasta eğitimine hazırlanması gerektiğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu noktada konu ile ilgili öğrencilerin farkındalıklarının geliştirilmesi ve konunun öneminin kavratılması gerekmektedir. Halse ve arkadaşları (2013), hemşirelik

öğrencilerinin hemşirenin eğitici rolünü keşfetmeleri amacıyla yapılan bir öğrenme ödevinin öğrencilere bu konuda farkındalık kazandırdığı saptanmıştır.

Hemşireler birçok alanda eğitim faaliyetleri yürütmekte ve bu eğitimleri sırasında birbirinden farklı birçok araç ve gereç kullanmaktadırlar. Eğitimde araç ve gereç kullanımı; öğrenenlerin dikkat ve ilgisini artırma, öğretimi monotonluktan kurtarma, çoklu öğrenme ortamı sağlama, öğrenmeye olan isteği arttırma, öğretimi canlı ve açık hale getirme, etkin katılımı sağlama, öğretimin kalıcı olmasını sağlama, zaman ve kelimeden tasarruf sağlama gibi birçok fayda sağlar. Özellikle görsel-işitsel araçlar birçok duyu organına hitap ettiği için algılama ve öğrenmeyi kolaylaştırıp etkinliği arttırmakta ve eğitmen ile eğitilen arasındaki ilişkiyi geliştirmektedir (Hacıoğlu, 2013). Yapılan bir çalışmada, öğrencilerin araç gereç hazırlama ve sunum yapmalarının; yaratıcılıklarını ortaya koymalarına, kendilerine olan güvenlerinin ve çalışma motivasyonlarını artırmasına yardımcı olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca ilgili kazanımlar araştırmacılar tarafından da gözlemlenmiştir (Orgun ve Özkütük, 2003). Çelik-Durmuş (2018) ise; hemşirelik son sınıf öğrencilerinin hasta eğitimi konusundaki görüşlerinin incelendiği çalışmada, hasta eğitiminin gerekli ve önemli olduğunu, eğitimin bakım kalitesini yükselttiğini, eğitimde materyal hazırlamanın önemli olduğunu ve hemşirelerin mezuniyet sonrasında da hasta eğitimine yönelik eğitim almaya devam etmesinin yararlı olacağını düşündüğü belirlenmiştir.

Gelecekte sağlık hizmetlerinin sunumunda eğitici rolünü kullanacak olan öğrencilerin olağanüstü durumlarda toplum eğitimleri konusunda planlama yapabilmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı COVID-19 pandemisinin etkilerinin görülmeye başlandığı erken dönemde, uzaktan eğitim alan hemşirelik öğrencileri tarafından geliştirilen sağlık eğitimi materyallerini incelemektir.

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılar amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Bu araştırmanın evrenini; 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik

Bölümünde eğitim-öğretime devam eden ve SBF İntörnlük-Halk Sağlığı Hemşireliği ve SYO Halk Sağlığı Hemşireliği dersi uygulamalarını uzaktan eğitim yoluyla tamamlayan öğrencilerin geliştirdikleri sağlık eğitimi materyalleri oluşturmaktadır (N=35). Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiş, ilgili dersler kapsamında öğrencilerin geliştirdiği toplam 35 sağlık eğitimi materyalinden Covid-19 ile ilişkili olan toplam 31 sağlık eğitim materyali araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma, çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 29 öğrenci hemşire tarafından geliştirilen toplam 31 sağlık eğitimi materyali ile sonlandırılmıştır (n=31).

Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamındaki öğrenciler, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz yarıyılında yer alan Hemşirelikte Öğretim dersinde; sağlık eğitimi ve eğitimde kullanılan araç gereçler konularını işlemiş ve materyal tasarlama ve hazırlama ilkelerini öğrenmişlerdir. Öğrenciler bahar döneminde geçilen uzaktan eğitim sürecinde, aldıkları ilgili ders kapsamında kendi belirledikleri konularda sağlık eğitimi materyalleri geliştirmişlerdir. Öğrenciler materyal geliştirme sürecinde dersi veren öğretim elemanından danışmanlık almış, eleştirel şekilde değerlendirilmiş ve ilgili öğretim elemanı tarafından öğrenciye geri bildirim verilmiştir. Ders yürütücüsü tarafından tasarımların özgün ve eğitim amaçlı olması gerektiği vurgulanmıştır. Her bir öğrenci, hazırladıkları materyali uzaktan eğitim sürecinde online olarak sınıftaki arkadaşlarına sunmuştur. Bu sayede akran değerlendirmesi sağlanmış ve öğrenilenler pekiştirilmiştir. Öğrencilerin eleştirel değerlendirmelerin ardından son halini verdikleri eğitim materyallerini ders yürütücüsüne e-posta ile göndermişlerdir.

Veri toplama formları

Materyal İnceleme Formu

Çalışma kapsamına alınan eğitim materyalleri araştırmacılar tarafından konu, materyal türü, materyalin özellikleri açısından değerlendirilmiştir. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen tablolar yardımıyla değerlendirilmiştir.

Yaratıcılık Özelliklerini İnceleme Formu

Bu form; hazırlanan materyalleri yaratıcılık açısından incelemek üzere oluşturulmuştur. Yaratıcılık; esneklik (farklılık ve bütünlük),

orijinallik (yenilik ve özgünlük), akıcılık (ritim, ahenk, vurgu, denge vb. tasarım özellikleri) ve ayrıntınlık (hedeflere ve kazanımlara uygunluk) özellikleri olmak üzere dört temel boyutu kapsamaktadır (Yanpar ve ark., 2006).

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında hazırlanan eğitim materyalleri öncelikle ders yürütücüsü olan araştırmacı tarafından online ortamda diğer araştırmacılarla paylaşılmıştır. Ardından olası bir taraf tutma ve önyargı ihtimaline karşı materyaller, dersi yürüten öğretim elemanı dışındaki araştırmacılar tarafından ön değerlendirmeden geçirilmiştir. Bu aşamada iki araştırmacı da birbirinden gizli olarak, bağımsız biçimde materyalleri, materyal değerlendirme listesindeki 3 soruya göre, genel özellikleri ve yaratıcılıkları açısından değerlendirmiştir. Ön değerlendirmenin ardından nihai değerlendirme için üç araştırmacı eğitim materyali konusundaki görüşlerini video konferans yoluyla yaptıkları toplantıda karşılaştırmış ve tartışarak araştırmanın bulgularına son halini vermişlerdir. Yapılan inceleme sonucunda toplam 31 materyale ait bulgular sayı ve yüzde verilerek sunulmuştur.

Verilerin değerlendirilmesi 15 gün sürmüştür, bir materyalin incelenmesi ise araştırmacıların ortalama 15 dakikasını almıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapıldığı okuldan kurum izni alınmıştır (47738962-755.02.01). Katılımcılara ders için hazırlanmış oldukları eğitim materyallerinin bir araştırma kapsamında inceleneceği ve elde edilen verilerin sadece araştırma amaçlı kullanılacağı konusunda bilgi verilerek sözlü ve yazılı onamları (online form) alınmıştır. Makalede kullanılan sağlık eğitim materyallerine ait görsellerde; öğrenci hemşirelerin isimleri gizli tutulmuştur.

Bulgular

Araştırmaya dahil edilen 29 öğrenci, 9 farklı konuda toplam 31 adet eğitim materyali hazırlamıştır. Öğrencilerin hazırladığı eğitim materyallerinin 16 tanesi COVID-19 hakkında genel bilgi ve korunma tedbirleri, 3 tanesi COVID-19 hastasının evde bakımı hakkında olup diğerleri bağışıklık için uyku hijyeni, bağışıklık için beslenmenin önemi, COVID-19'da ev içi hijyeni,

evde maske yapımı, COVID-19 korkusu, dünden bugüne salgınlar ve sağlık çalışanları için koruyucu ekipman kullanımı hakkındadır. Eğitim materyallerinin 13 tanesi afiş, 8 tanesi broşür, 8 tanesi video, 2 tanesi 3D materyal biçiminde hazırlanmıştır (Tablo 1, Şekil 1). Materyallerden 28 tanesi sadece görsel, 3 tanesi de hem görsel hem işitsel içerikten oluşmaktadır (Grafik 1).

COVID-19 hakkında genel bilgi ve korunma yolları hakkında eğitim materyali hazırlayan öğrencilerin virüsün özellikleri, pandeminin seyri ve bulaşma yolları hakkında video biçiminde sunum hazırladıkları, korunma yollarından el yıkama ve maske kullanımı konusunda eğitici video çektikleri, korunma tedbirleri ile ilgili olarak broşür ve afiş hazırladıkları belirlenmiştir. COVID-19 hastasının evde bakımı hakkında ise ev ortamının bulaşı önleyecek biçimde yeniden düzenlenmesi ve COVID-19 hastasının bakım gereksinimlerinin karşılanması ile ilgili sunum ve broşür hazırladıkları belirlenmiştir. Hazırlanan diğer eğitim materyallerinde ise COVID-19 durumunda sağlıklı uykunun sürdürülmesi, bağışıklığın güçlendirilmesi için sağlıklı beslenme ve COVID-19 bulaşını önlemek için evde hijyen sağlamak için yapılması gerekenler konusunda afiş, evde maske yapımını anlatan bir video, COVID-19 sürecinde bulaş ve hastalık korkusu, dünden bugüne salgınlar konularında afiş ve sağlık çalışanlarının hastane ortamında kişisel koruyucu ekipmanları hangi sırayla giyip çıkardıklarını gösteren bir video şeklinde sıralanmaktadır.

Eğitim materyalleri, yaratıcılık açısından değerlendirildiğinde; materyallerin beş tanesinin orijinal, 10 tanesinin esnek, 24 tanesinin ayrıntılı ve 26 tanesinin akıcı olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tartışma

Pandemi sürecinin başladığı günlerde, eğitim öğretimin mümkün olduğu kadar etkili bir şekilde devam etmesini sağlamak, hemşirelik eğitiminin önemli bir konusu haline gelmiştir. Bu araştırmada, yüz yüze eğitime ara verildikten sonra öğrenci hemşireler tarafından geliştirilen COVID-19 konulu sağlık eğitimi materyalleri incelenmiştir. Araştırma kapsamına alınan 29 öğrenci, toplam 31 materyal geliştirmiştir. Materyallerin yarısı COVID-19 hakkında genel bilgi, bulaş yolları ve korunma tedbirleri hakkındadır. Öğrenciler, virüsün henüz tanınmadığı ve kısıtlamaların olduğu günlerde, hastalık hakkında genel bilgi vermek istemiş olabilir. Ayrıca toplumda bulaşın

yayılmasını önlemek için korunma tedbirleri hakkında bilgi gereksinimi olduğunu düşünmüş olabilir. Bu konuda hazırlanan materyallerin dört tanesi video biçiminde hazırlanmış sunum, bir tanesi

öğrenci tarafından çekilmiş eğitici video, sekiz tanesi broşür, beş tanesi afiş, iki tanesi 3D materyal şeklindedir.

Tablo 1. Eğitim Materyallerinin Genel Özelliklerine Göre Dağılımı (n=31)

	Sayı	%
Eğitim materyalinin konularına göre dağılımı*		
COVID-19 hakkında genel bilgi ve korunma yolları	16	51.6
COVID-19 hastasının evde bakımı	3	9.6
Bağışıklık için uyku hijyeni	1	3.2
Bağışıklık için beslenmenin önemi	1	3.2
COVID-19 korunmada ev içi hijyeni	1	3.2
Evde maske yapımı	1	3.2
COVID-19 korkusu	1	3.2
Dünden bugüne salgınlar	1	3.2
Sağlık çalışanları için koruyucu ekipman kullanımı	1	3.2
Materyal Türü		
Afiş	13	41.9
Video	8	25.8
Broşür	8	25.8
3D materyal	2	6.5
Toplam Eğitim Materyal sayısı	31	100.0

*Öğrenciler her bir eğitim konusu için birden fazla türde materyal geliştirmiştir.

Bu materyallerin tamamının ayrıntılı ve akıcı olduğu, öğrencilerin eğitim materyalini oluşturmak için ev ortamında yeterli ve kapsamlı biçimde kaynak tarayabildiği ve doğru bilgiye ulaştığı görülmüştür. Materyallerden 3D materyal ve video şeklinde olan üçü, orijinal olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca öğrencilerden birinin evde bulunan kağıt havlu, iğne, iplik gibi malzemelerle maske yapımını göstererek çektiği video da, orijinal ve ilgi çekici bir eğitim materyali olarak değerlendirilmiştir. Buna göre öğrencilerin imkanlar kısıtlı olsa da ellerindeki olanakları değerlendirerek ilgi çekici ve özgün eğitim materyali hazırladıkları söylenebilir. Orgun ve

Özkütük'un çalışmasında öğrencilerin eğitim materyali hazırlamada zaman, maliyet, ortam gibi tüm sınırlıklara rağmen yaratıcılıklarını ortaya koymaları, kendilerine olan güvenlerinin artması ve çalışma motivasyonlarını arttırması bakımından oldukça yararlı olduğu sonuçlarına varılmıştır (Orgun & Özkütük, 2003).

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerden üçü COVID-19 hastasının evde bakımı ile ilgili video ve afiş hazırlamış olup üç materyalin de ayrıntılı ve akıcı olduğu belirlenmiştir. Pandemi sürecinde hastanelerin kapasitesinin dolma ihtimali

ve bazı hastaların ayakta ya da hastane ortamına gereksinim duymadan hastalığı evde atlatıyor olmaları, öğrencileri bu konuya yöneltmiş olabilir.

Ayrıca öğrencilerden biri COVID-19'dan korunmada ev hijyeni konulu afiş hazırlamıştır.

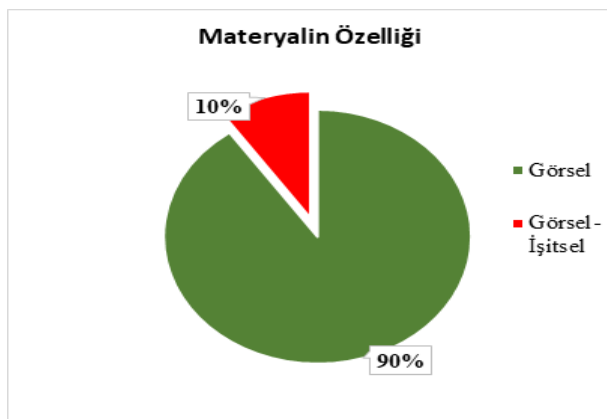
Tablo 2. Eğitim Materyallerinin Yaratıcılık Özelliklerine Göre Dağılımı (N=31)

Materyalin Yaratıcılığı*	Sayı	%
Orjinallik	5	16.1
Esneklik	10	32.2
Ayrıntılılık	24	77.4
Akıcılık	26	83.8

*Her bir materyal, birden fazla özellik göstermektedir.

Şekil 1. Öğrenciler Tarafından Hazırlanan Materyal Türü Örnekleri

Grafik 1. Eğitim Materyallerinin Materyal Özelliğine Göre Dağılımı

Pandemi sürecinde her ne kadar kısıtlamalar olsa da evde çalışan bireylerin olması ya da ev halkından herhangi birinin alışveriş nedeniyle dışarı çıkması gibi durumlar nedeniyle, ev hijyeni konusunun isabetli ve önemli bir eğitim konusu olduğu söylenebilir. Li ve arkadaşları özellikle toplumda bulaşıcı hastalıklarla ilgili bilinç geliştirmenin kritik bir öneme sahip olduğunu bildirmiştir. Bu bilinç bir yandan halkın kendi kendine karantinaya bağlı kalmasını sağladığı gibi bir yandan da gerekli hijyenik alışkanlıkları uygulamak gibi uygun davranışları sağlayacağını ve kesinlikle yayılmayı yavaşlatacak ve salgının kontrolüne yardımcı

olacağını belirtmiştir (Li ve ark., 2020). Öğrencilerin özellikle COVID-19'un yayılmasını kontrol etmek için evde bakım ve hijyen konusunda materyal geliştirmiş olmalarının bu anlayışı destekleyici ve çok değerli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden ikisi COVID-19'la baş etmede bağışıklık için uyku hijyeni ve beslenmenin önemi konusunda afiş hazırlamıştır. Öğrenciler, bulaş olması durumunda bireyin hastalıkla baş etme yeterliliğini artırmak amacıyla bu konuya yönelmiş olup ikincil düzeyde sağlığı koruma girişimi planlamışlardır. Bir diğer öğrenci ise dünden bugüne salgınlar konusunda afiş hazırlamış olup, bu afiş bize pandemiler konusunda genel bir çerçeve çizmiştir. Ayrıca öğrencilerden biri COVID-19 korkusu konulu afiş hazırlamış olup bu materyal, diğer materyal konularından farklı olarak pandeminin ruh sağlığı ile ilgili kısmına değinmiştir. DSÖ, COVID-19 pandemisinin, dünya çapında bir ruh sağlığı krizini de beraberinde getireceğini bildirmiştir (WHO, 2020). Öğrencilerin ruh sağlığı konusunu içeren materyal hazırlamasının bu açıdan önemli bir öngörü belirtisi olduğu düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında bulunan ve aynı zamanda hemşire olarak çalışmakta olan bir öğrenci ise sağlık çalışanları için kişisel koruyucu ekipmanların hangi sırayla giyilip çıkarılacağını, klinik ortamda göstererek anlattığı bir video hazırlamıştır. Hastalığın sağlık çalışanlarına ve hastalardan yayılmasını önlemek için kişisel koruyucu ekipmanların etkili kullanımının önemli olduğu bildirilmiştir (Livingston, 2020). Bu eğitim materyalinin, hem sağlık çalışanı adayı olan diğer öğrenciler için öğretici olduğu hem de pandemi sürecinde yoğun emek sarf eden sağlık çalışanlarının hangi koşullarda çalıştığının anlaşılması açısından ilgi çekici olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışma sonuçlarına göre hemşirelik öğrencilerinin materyal geliştirmede farklı teknikler kullandığı ve pandemi gibi olağanüstü bir süreçte bulunmalarına ve eğitim-öğretim biçimindeki hızlı değişikliklere rağmen doğru bilgiye ulaştıkları ve yaratıcılıklarını sergiledikleri görülmüştür. Geliştirilen sağlık eğitimi materyallerinin hem toplum eğitiminde kullanılacak nitelikte hem de diğer öğrenci hemşireler için örnek oluşturabilecek yeterlilikte olduğu görülmüştür. Bu noktada hemşirelikte öğretim dersi ve ders kapsamında aktif danışmanlık verilerek materyal geliştirme uygulamaları; geleceğin sağlık eğitimcisi olacak

öğrenci hemşirelerin gelişiminde önemli bir yerde bulunmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin sağlık eğitimi ile ilgili yeni, yaratıcı ve orijinal araç-gereç ve materyaller geliştirmesine fırsat verilmesi önerilmektedir.

Teşekkür

Ordu Üniversitesi Hemşirelik Bölümü İntörlük-Halk Sağlığı Hemşireliği ve Halk Sağlığı Hemşireliği derslerini alan ve çalışmada geliştirdikleri materyalleri değerlendirmemize izin veren öğrencilere teşekkür ederiz.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee

Approval: Araştırmanın yapıldığı okuldan kurum izni alınmıştır (Decree no: 47738962-755.02.01). Katılımcılara ders için hazırlamış oldukları eğitim materyallerinin bir araştırma kapsamında inceleneceği ve elde edilen verilerin sadece araştırma amaçlı kullanılacağı konusunda bilgi verilerek sözlü ve yazılı onamları (online form) alınmıştır. Makalede kullanılan sağlık eğitim materyallerine ait görsellerde; öğrenci hemşirelerin isimleri gizli tutulmuştur.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/ kavram: AÇ; Tasarım: AÇ, GDBB, KÖ; Veri toplama ve Veri İşleme: AÇ; Analiz ve Yorum: AÇ, GDBB, KÖ; Kaynak tarama: AÇ, GDBB, KÖ; Makalenin Yazımı: AÇ, GDBB, KÖ; Eleştirel inceleme: AÇ, GDB, KÖ.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Hemşirelik öğrencilerinin COVID-19 pandemi sürecinde toplum gereksinimlerini gözlemleyerek etkili sağlık eğitimi materyalleri geliştirdikleri görülmüştür.
- Çalışma bulguları geleceğin sağlık çalışanları olan hemşirelik öğrencilerinin sağlık eğitimi konusunda yaratıcı fikirlere sahip olduklarını göstermiştir.
- Hemşirelikte öğretim dersi ve materyal geliştirme uygulamaları, sağlık eğitimi ile ilişkili beceri ve yeteneklerin geliştirilmesinde çok önemli bir yerde bulunmaktadır.

Kaynaklar

- Babacan E, Alıcı SU. (2008). Hemşirelerin hasta eğitimi ile ilgili düşünce ve uygulamaları. Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi (HEAD), 5(2), 29-36.
- Barton AJ, Murray TA, Spurlock DR. (2020). An Open Letter to Members of the Nursing Education Community. The Journal of Nursing Education, 59(4), 183.

- Bezerra IMP. (2020). State of the art of nursing education and the challenges to use remote technologies in the time of coronavirus pandemic. *Journal of Human Growth and Development*, 30(1), 141-147.
- Çelik Durmuş S. (2018). Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin hasta eğitimine ilişkin görüşleri. *International Social Sciences Studies Journal*, 4(24), 4800-4806.
- Christopher R, de Tantillo L, Watson J. (2020). Academic caring pedagogy, presence, and Communitas in nursing education during the COVID-19 pandemic. *Nursing Outlook*, S0029-6554(20)30620-5. Advance online publication <https://doi.org/10.1016/j.outlook.2020.08.006>
- Dewart G, Corcoran L, Thirsk L, Petrovic K. (2020). Nursing education in a pandemic: Academic challenges in response to COVID-19. *Nurse Education Today*, 92, 104471.
- Orgun F, Özkütük N. (2003). Öğrenci hemşirelerin geliştirdikleri sağlık eğitimi materyallerini değerlendirmeleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 19, 115-126.
- Gresh A, LaFave S, Thamilselvan V, Batchelder A, Mermer J, Jacques K et al. (2020). Service learning in public health nursing education: How COVID-19 accelerated community-academic partnership. *Public Health Nursing (Boston, Mass.)*, 10.1111/phn.12796. Advance online publication. <https://doi.org/10.1111/phn.12796>
- Hacıoğlu N. (2013). Hemşirelikte Öğretim Öğrenme ve Eğitim, 2. Baskı, Nobel Kitabevleri.
- Halse K, Fonn M, Christiansen B. (2014). Health education and the pedagogical role of the nurse: Nursing students learning in the clinical setting. *Journal of Nursing Education and Practice*, 4(3), 30-37.
- Li W, Liao J, Li Q, Baskota M, Wang X, Tang Y et al. (2020). Public health education for parents during the outbreak of COVID-19: a rapid review. *Annals of Translational Medicine*, 8(10), 628.
- Livingston E, Desai A, Berkwits M. (2020). Sourcing Personal Protective Equipment During the COVID-19 Pandemic. *The Journal of the American Medical Association Network Open*, 323(19), 1912-1914.
- Morin KH. (2020), Nursing education after COVID- 19: Same or different?. *Journal of Clinical Nursing*, 29, 3117-3119.
- World Health Organisation (2020). Mental Health and Psychosocial Considerations During the COVID-19 Outbreak. Erişim tarihi: Mayıs 16, 2020 <https://www.who.int/publications-detail/WHO-2019-nCoV-MentalHealth-2020.1>.
- Yanpar T, Koray Ö, Parmaksız RŞ, Arslan A. (2006). İlköğretim öğretmen adayları tarafından hazırlanan el yapımı ve teknoloji temelli materyallerin yaratıcılık boyutları açısından incelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45,129-148.
- Yükseköğretim Kurulu (2020a). Koronavirüs (COVID-19) Bilgilendirme Notu: 1(13 Mart 2020). Erişim tarihi: 01.09.2020 https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/coronavirus_bilgilendirme_1.aspx
- Yükseköğretim Kurulu (2020b). YÖK'ten Hemşirelik Programlarındaki Son Sınıf Öğrencileri İçin Alınan Yeni Karar. Erişim tarihi: 01.09.2020 <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/hemşirelik-programlarındaki-ogrencilere-uzaktan-egitim-imkani.aspx>